

ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਸੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ

ਅਪੀਲੀ ਅਪਰਾਧੀ

ਫਲਸ਼ੋ ਅਤੇ ਦੁਲਟ, ਜੇ

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

1954

, ਰਾਜ, - ਜਵਾਬਦੇਹ,

1954 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1141

8 ਅਪ੍ਰੈਲ.

ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ (ਐਕਟ XLV ਆਫ਼ 1860)—ਧਾਰਾ 141—ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ—ਜਬਰਦਸਤੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬੁਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ—ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਤਿਆਰੀ—ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵੇ—ਸੈਕਸ਼ਨ 97, 100, ਅਤੇ 104—ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਗੁੰਝਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ—ਦੀ ਹੱਦ—ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ—ਮੌਤ, ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੰਚਤ ਨਤੀਜਾ—ਦੋਸ਼ੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ।

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਾਹੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ

(1) ਏ, ਐਲ.ਬੀ. 1934 ਲਾਹ. 447.

ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। 10 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302, 307 ਅਤੇ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 149, ਧਾਰਾ 148 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 447, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਅੱਠ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਜਗਮਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਣੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਜੇ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੰਚਤ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਧਿਰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਖੇਤ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਖਾਲੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਹੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਕੀੜੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਅ ਵਜੋਂ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੌਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੀ ਵਾਜ਼ਬ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ - ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਰਾਮ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਹਿਸਾਰ, ਮਿਤੀ 30 ਜਨਵਰੀ, 1954 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਜੇ.ਜੀ.ਸੇਠੀ, ਐਚ.ਐਸ. ਦੁਆਬੀਆ ਅਤੇ ਵੀਕੇ ਰਾਨਾਡੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ

ਨਿਰਣਾ

Falshaw J. ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੇ. ਦਸ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149, ਧਾਰਾ 148 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 447 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 307 ਅਤੇ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਤਹਿਤ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਜੋ 13 ਅਤੇ 15 ਸਾਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।¹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮੂਲੀ ਸਮਕਾਲੀ ਵਾਕਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

brother-in-law of *Mst. Kauri Bai* who resides at Lal Singh and

others

v.

The State

Falshaw, J.

ਇਹ ਮਾਮਲਾ 25 ਜੁਲਾਈ 1953 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਜਗਮਾਲ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ, ਬੀਰਬਲ, ਕੁੰਭਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਮ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਜੀ ਲਾਲ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਐਸ. ^ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

ਜਗਮਾਲ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੀਰੇ ਹੋਏ ਦੋ ਜ਼ਖਮਾਂ ਸਮੇਤ ਸੱਟ ਦੇ ਦਸ ਬਾਹਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਵਿਚ ਖੋਪੜੀ ਵਿਚ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੀਨੇ ਦੇ ਖੁੱਲਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਫਰੈਕਚਰ ਜੋਐਫ ਦੀਆਂ ਦੋ ਖੱਬੀ ਪਸਲੀਆਂ, ਫਰੈਕਚਰ। ਖੱਬੇ ਬਾਂਹ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੱਡੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਬਾਂਹ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਡੀਆਂ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਮਾਊਟ ਸਾਈਡ ਏ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਚੀਰਾ ਵਾਲਾ ਜ਼ਖਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪੈਰੀਟਲ, ਅਗਲਾ ਅਤੇ ਗੱਲੂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੱਟ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀਰਬਲ, ਕੁੰਭਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਛੇ, ਪੰਜ ਅਤੇ ਸੱਤ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਵੀ ਲੱਗੀਆਂ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਕੋਲ ਦੋ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇੱਕ, ਅਤੇ ਮੋਹਨਾ ਨੂੰ ਦੋ, ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਦਾ ਮੁੱਢ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁੱਢਾ ਭਾਣਾ ਦੀ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਇਆ ਝਗੜਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੌਰ ਬਾਈ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 73 ਵਿੰਘੋ 7 ਬਿਸਵੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਮ ਚੰਦ, ਪੀਡਬਲਯੂ 13, ਨੇ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ

ਬਠਿੰਡਾ, ਰਾਮ ਕਰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਨੇ ਕਾਬਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਮ ਕਰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ, ਜੋ ਕਿ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਕੈਫੇਡ ਲੱਧ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 4 ਜੁਲਾਈ 1953 ਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਾਬਜ਼ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ.ਏ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅੱਗੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 4 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 371 'ਚ ਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ, ਬਾਜਰਾ ਅਤੇ ਗੋਵਾਰ ਬੀਜਿਆ ਸੀ ਜੋ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੁੰਗਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਘਟਨਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਸ ਰਾਜ ਅਤੇ ਮੋਹਨਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸੋਹਾਗਾ ਨਾਮਕ ਸੰਦ ਨਾਲ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਜਰੇ ਅਤੇ ਗੋਵਾਰ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਜਣੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੋਹਾਗਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੀ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ

ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਨੇੜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੁਸਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਗਮਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ⁴ ਸੋਹਕੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ ਰਾਮ ਕਰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਕਸਾਉਣ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਗਮਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਜਗਮਾਲ ਲਾ ਤੋਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਕੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ! ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ * ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਬੀਟ ਆਈਂਗ ਬੀਵੀ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.9 ਅਰੀਅਨ ਦਾਸ, ਲੰਬੜਦਾਰ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਅਤੇ ਰੂਪ ਰਾਮ, ਨਾਈ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11, ਜੋ ਹੰਗਾਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੌਕੇ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਮਜੀ ਤਾਈ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਦਾਸ, ਲੰਬੜਦਾਰ ਉਠ 'ਤੇ ਰੋੜੀ ਦੇ ਥਾਣੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਦੂਰੀ 10 ਜਾਂ 12 ਮੀਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਸ 'ਚ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਰਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਊਲਰੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਨਾ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਲ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.28 ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਤੋਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟੀਕਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਥਾਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਕਰਨ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਨਾ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਕਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਉੱਥੇ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀ. ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਬਦਲ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਟਿੰਗ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ, ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਇਨਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਰਥ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ s ^{+ ਓਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।} ਥਾਣੇ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲ ਲਾਂਟਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਪੀਲ ਲਾਂਟਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ

ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਬੂਤ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ

ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਗਮਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਫਲਸ਼ੇ, ਜੇ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੰਚਤ ਨਤੀਜਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ।

ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮੈਦਾਨ ਦੇ 4 ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਕੌਣ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਵਾਢੀ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਕਾਮ ਕਰਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਤਿਆਗ, ਕਾਮ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਲੀ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖੇਤ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਵਾਢੀ ਦੌਰਾਨ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਘਿਰੀ ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੀਆਂ ਦਰਜਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਿਆਗ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸੇ ਵਾਢੀ ਦੌਰਾਨ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਿਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਵਰਖਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਾਢੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਢੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਪੱਕਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ / ਕੌਰੀ ਬਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕਿ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ. ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਲਰਜੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ

v. ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ,

ਰਾਜ ਅਤੇ 3 ਅਗਸਤ ਤੱਕ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਫਾਲਸ਼ੇ, ਜੇ

ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਉਲੀਕੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਕਹੇ ਗਏ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਖੁਦ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਂਹ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ਤ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਹੜਪਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਗ ਰਹੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਵਾਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਹੁਣ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 2 ਜਾਂ 3 ਇੰਚ ਉੱਚੀ ਫਸਲ ਉਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ. ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਮਿਟਿੰਗ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੜ ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿੰਮੀ ਵਿੱਚ ਫਸਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ

ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹ ਕੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫਸਲ

ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ -----ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੇ.

ਖੇਤੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਰਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ

ਘਟਨਾ ਦੀ ਸਵੇਰ. ਜੇਕਰ ਉਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ 'ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਧਾਰਾ 141 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ-

ਉਸ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ-

* * * ◆ *

ਚੌਥਾ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ। ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਮਨੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।

. ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ *ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ* ਇੱਕ ^v ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ *ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ* ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੇ ਖੇਤ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਖਾਲੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸਿਰਫ ^v - ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਤਿੰਨ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ *ਸੋਹਾਰਾ* ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਲਸ਼ੇ, ਜੇ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਜਗਮਲ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ। - *ਸੋਹਾਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ* ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ।

ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸਾਥੀ ਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੈਵਲਿੰਗ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ, ਰਾਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਤ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਹੀ, ਇਹ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਨਾ . ਅਧਿਕਾਰ. ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਸ *ਪਚਕੌਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ* ਬਨਾਮ *ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਜੀ* (1) ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤੱਥ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤਕ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਧਿਰ ਇੱਕ

ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਲਾਟ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੱਕ ਗਿਆ, ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਆ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁਦੱਈ ਧਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦੇ ਦੋ ਜਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸੀ

(1) IX.R, 24 Cal. 888

ਘੋਸ ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ* ਜੇ.ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਜਾਂ ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਹਮਲਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਠਕੀਸ, ਸੀ.ਜੇ., ਅਤੇ ਮੁਕਰਜੀ, ਜੇ. ਨੇ *ਸਿਲਾਜੀਤ ਮਹਤੋ* ਬਨਾਮ *ਸਮਰਾਟ* (4) ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਜੋ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਗੇਨਵੇਨ, ਜੇ., *ਵੀਰਬਦਰਾ ਪਿੱਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਬਨਾਮ *ਕਿੰਗ ਏਮ ਪਰੋਰ* (2) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 10 ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਖੇਤ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਰ. ਹਮਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ।

(1) ILR 36 ਕੈਲ. 865

(2) IX.R. 51 ਪਾਗਲ. 91

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਅ ਵਜੋਂ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਅਤੇ

ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੀ। ਉਹ ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੇ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੌਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਮਾਮਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਹੁੱਦ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੋਹਾਗਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਸਵੈਇੱਛਤ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵਾਜਬ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਝਟਕਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਸਲੀਆਂ ਕਿਸ ਨੇ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਕਿਸ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ